

grisaille jacek gutorow

Światło było ostrożniejsze
Układało się w filary i przęsla
Ponad skończoną taflą ciszy

A jeszcze przed chwilą zbiegali
Po kamiennych popękanych schodach
W każdym stopniu zawarta cała skala

I było więcej dźwięku niż przestrzeni
I nigdy nie docierało się do centrum
 Nawet idąc wstecz po własnych śladach

Fala

Jak piękne słowo, które zakorzenia się w głębi wód.
Jak człowiek, który nurkuje z sercem ciężkim od detali snu, aby potem pisać listy w noc.
Jak roztaje za ogrodem, zakręć, a potem wążów porośnięty trawą i mleczami, zapadający w pamięć powoli, warstwa osiadająca na warstwie, kurz popołudnia i gwiazd, zamykające się kręgi dnia.
Jak parowiec sunący przez pewne stare fotografie.
Jak rozbity wazon, ruiny światła, destylat wczesnych godzin.
Jak tłuczeń pod stopami odkrywców, powidok kobiety skulonej w fotelu, cień dwojga ramion.
Jak puste miejsce po czymś, co nie daje się ogarnąć.
Jak kamień padający w sam środek, w sen tej kobiety, która rano jak zwykle będzie stała na balkonie gapiąc się tępo na monotonne morze.

Pianista

Władysławowi Szpilmanowi za pewne wykonania

Niebo pokrojone na niebieskie prostokąty
tysięcy okien. On wstaje i unosi się
kurzawa refleksów jakby w tajnej misji.

Kim będziesz, przyjacielu, gdy wybrzmi ostatnia nuta, a klucz wiolinowy zapłacze się w znak zapytania?
Gamy

okien, pełna klawiatura popołudnia, kawa stygnąca w filiżance.
Być może kiedyś wejdziemy w arpeggio innego lata, sezonu

zielonych wzgórz i jasnozielonych stawów;
być może kadencje nocy rozkołyszą nasze ciała tak, iż pozostaną jedynie

bemole i krzyżyki namiętności, pasji rąk i ust.
Lub być może czarne słońce wszędzie na białym niebie, a anioł tej kompozycji

odłoży trąbę, usiądzie w najciemniejszym kącie pokoju i sprawi, że będziemy tylko patrzeć na siebie i słuchać.

Wczesny Auden

Albo inny kadr: przez zielone szkło
niebo jakby bliższe, gładko przylizane i z kry.
Wewnątrz poruszenia, ten jeden jedyny raz,
kiedy spektrum

wycina ze słów inne sensy.
Hałas jest przeraźliwy, to stopnie akustycznego piekła.
Nic nie rozumiem, powiedziała i zamknęła drzwi.

A zatem znowu nic.
Ot, pusta sfera.
Tylko odgłosy.

Butelki spadają po schodach.

Jacek Gutorow - ur. w 1970 r. Poeta, krytyk literacki, tłumacz. Autor książek poetyckich: „Wiersze pod nieobecność” (Wrocław 1997), „Aurora” (Łódź 2001) i „X” (Legnica 2001). Mieszka w Opolu.

Ten wiersz

który ja piszę, a Ty czytasz
gdzieś w innym zakątku czasoprzestrzeni.
Ten wiersz, który czyta część mnie,
kiedy druga część mozolnie pisze.
Ten wiersz zmyje pierwsza wysoka fala,
która w oddali formuje już szyki.
Stado Żurawi, złamana gałązka jałowca,
skórka cytryny;
przez szczeliny tego wiersza przecieka sens,
którego nigdy nie pojme.
Spójrz, jak woda uderza o brzeg.
W tym wierszu tego nie ma,
jest tylko oddalające się echo głosów,
dystans otwarty nagle w nas samych,
na przestrzał, jak pusta róża wiatrów.
Ten wiersz to martwe skorupy, przydymione klisze,
popiół po wielkim ognisku.
Spójrz, jak woda uderza o brzeg,
zaraz za podszewką słów, o milimetr od tutaj i teraz.
Widzisz?
To może oślepić, choć jest zamknięte w lochach liter.
Wchodzisz?
Rien ne va plus.
Nic dziś już nie, czytelniku,
jedynie cytaty, plamy wybite na rewersie nieba.

Grisaille

Zawsze ten kamienny wiatr
wypełniający całą przestrzeń
jak gdyby szukał jakiejś ostatecznej sylaby.

Widział go Giotto, porwany został Mantegna:
huragan jak żyłkowany marmur pęknięte powietrze.

Sceny przemycane w księżycowym świetle.
Gesty zastygłe, uśpione, wyjęte z ram czasu.
Dziwaczne piękno, skazane na siebie i tajemnicę swego pochodzenia.

Sonet aluzyjny (V)

N.N.

Maska odstaje od twarzy i tak jest
nawet wygodniej, można robić minę i krzyczeć.
W tym krzyku jest coś mechanicznego,
jakaś taka nakręcana

zagwozdka. Podaje mu się szklankę, a on mówi,
lub mówi w nim ten drugi, któremu mówić od siebie nie wypada:
cwaniaczek. I nic więcej, bo tak jest

lepiej, bez zbędnych zaskoczeń i całej tej stratygrafii głosu.
Zapalić papierosa i wyrzcić przez okno na resztki miasta

i już.
Maska odkleja się od twarzy i powoli opada spiralnie do wewnątrz
wytracając prędkość na kolejnych kręgach duszy.

Pająk i mucha

Zacznijmy jeszcze raz, powiedziała mucha.
Dobrze, niespodziewanie odparł pająk i zniknął.
Przez kilka dni odbywała się krecia robota:
mucha na powrót stawiała się sobą, łączyła i sklejała, nabierała formy.
W pewnej chwili, gdy na dobre poczuła się sobą,
delikatnie odskoczyła od sieci,
jakby to była trampolina.
Poczuła wolność, wiatr.
Leciała ku światłu - wiedziała teraz, że inaczej nie można.
Pławiła się w blasku;
lot przemienił się w beztroski dryf.
Potem poczuła, że światło jest lepkie.
Nie stawiała oporu, wiedziała.
Ach tak, moje ty oślepiające bagienko, ach tak.
W pewnym momencie wydało się jej, że po drugiej stronie
słyszać świszczący oddech pająka.
Ale teraz, pomyślała mucha, światło odbierze mi głos.

Raoul Dufy

Najpierw kładł na płótno plachty błękitów: szafiry, granaty, lazury, indygo.
Jak gdyby powietrze kładło makijaż na nieobecną twarz.
Potem zjawiały się detale: żagle, światła zatoki, chorągiewki, odległe wzgórza, refleksy fal.
Na jednym z autoportretów wygląda na pewnego siebie.
Starał się nie imitować przyjaciół fowistów (nazwanych tak po III Salonie Jesiennym; *la cage aux fauves* - „klatka dzikich bestii” - tak opisano salę, w której swoje obrazy wystawili Derain, Matisse, Vlaminck i inni).
Daleko mu było do kapryśnych kubistów.
Przeznaczenie umieściło go gdzieś w niebieskim pudełku, w porcie lub na wzgórzu,
na chwilę przed zmierzchem, kiedy rozplywa się konstrukcja dnia.
Ale przeznaczenie jest mało optycalne: musiał dorabiać wykonując ilustracje do książek i wzory tkanin.
Wkrótce ceniony był jako dekorator, potrafił zamienić nudny bulwar w serce fiesty.

Kim naprawdę był?
Widzę go na kilka dni przed śmiercią, w Forcalquier,
patrzącego przez okno na лазur poranka:
nieprzetłumaczalny, nie dający się przenieść na płótno.
(Ktoś napisał, że jego śmierć była niczym „rozdarcie w tęczy”).
Potem były odległe światła.
Niebo jakby narzucone na pusty kształt.
Widywał czasem podobne sceny w parku,
gdzie dziewczynki malowały kredą na asfalcie domy i drzewa.
Jaki kolor ma wtedy niebo?
Och, Dufy, gdybym mógł cię spotkać, miałbyś na ten temat coś do powiedzenia.
Nie byleś wierny w stosunku do rzeczywistości,
lecz znałeś się na planach i oddieniach.
Na przykład „Przestrojony statek”:
zawieszone wzdłuż masztów pióropusze bander
stają się drobnymi znakami.
Woda próbuje nadążyć za pędzlem.
Kołysanie przestrzeni.
Tamte nieba wyrwane są z godzin i pór,
nie mają głębi, tylko nieostrą powierzchnię.
Wiatr jest dotykalny.
Krople lądują na liściach.
Deszcz zmywa kredę i pozostawia szarosiną otchłań.

Epitalium

Kobieta siedzi na wprost mnie.
Patrzy na mnie uważnie, tak jakby mnie nie widziała.
Światło słońca pada z prawej strony.
Okno jest zamknięte.
Plamy, pręgi, rozmazane esy-floresy.
A przy tym znakomita widoczność, absolutna ostrość widzenia.
Nic nie umyka, każda myśl zamknięta bezpiecznie jak w seffie.
Układ wydaje się doskonały:
bez podpowiedzi suflera, bez słów na stronie.
Dźwięk rzucony w powietrze powróciłby po zatoczeniu idealnie doskonałego koła,
nie pozostawiając nawet miejsca dla echa.
(Może to tylko wewnętrzne koło naszego marzenia?)
Potem kobieta odwraca głowę.
Patrzy prosto w słońce, bez zmruczenia powiek,
uważnie, tak jakby nic nie widziała.